

NİTELİKLERİ VE FONKSİYONEL İLİŞKİLERİ AÇISINDAN SOSYAL HİZMET VE YETİŞKİN EĞİTİMİ MESLEKLERİ

Mehmet YAHYAGİL*

Bu Yazıda ülkemizde hızlı bir gelişim sürecine sahip iki meslek daimi (sosyal hizmet ve yetişkin 'halk' eğitimi) temel nitelikleri ve toplumsal fonksiyonları ile aralarında olması ilişki yönünden incelemek ve uygulanmaya dönük bazı önerileri ifade etmek için kaleme alınmıştır.

Toplumbilim alanında süregelen uzmanlaşma bir bütün olarak hem topluma hem de onun doğal bir üyesi olan 'bireye' farklı odak noktalarından ve değişik niteliklerde profesyonel yaklaşımları ortaya çıkarmıştır.

Bunlardan birisi, günümüzün yüksek boyuttaki toplumsal dinamizmine insanların uyumunu sağlamak, onları yaşamakta oldukları 'sosyal değişimin' etkilerinden korumak, diğer bireyler ve sosyal çevreyle oluşabilecek sorunların önlemek veya en aza indirmesine yardımcı olmak için-sosyal refah alanında-"sosyal hizmet" (sosyal çalışma) mesleğidir (Friedlander, 1965; Goldstein, 1973; Kongar, 1978).

Diğeri ise, insanların bilgi birikimlerini, entelektüel kapasitelerini arttırarak onların davranış biçimlerini eğitim yoluyla değiştirmeyi ve bunu 'yaşam boyu' sürdürmeyi hedefleyen "yetişkin (halk) eğitimi mesleğidir (Lowe, 1985; Bülbül, 1991 : Geray, 1978: UNESCO,1975). Sosyal refah, özde flantropik bir temel üzerine oturtulan birey, aile ve toplumsal kurumlar üçlemenin uyumlu etkileşimini sağlamaya yönelik sosyal politikalara göre uygulanan sosyal aktiviteler sistemidir. İşte bir sistem olarak bu aktiviteler bütünü, toplumların 'ekonomik iyiliklerinin' yanı sıra "sosyal yönden"de iyileştirici olabiliyorsa, sonuç; tüm dünya ülkelerinin hedeflediği 'sosyal refah devleti' kavramının somutlaşmasıdır. Bu önemli süreçte sosyal hizmet meslek olarak "sosyal refah kurumunun işlevsellik kazanmasının bir gereği olarak ortaya çıkmıştır "(Kut, 1988). Sosyal refah konusunda R. Titmuss tüm sosyal yardım ve hizmet programlarının yönetimine değinerek, "(...) ilgi alam, bir yandan resmi ve gönüllü sosyal yardım formların organize eden ve dağılımı sağlayan idari yapı; diğer yandan ait oldukları toplumun üyeleri olmaları dolayısıyla, yaşamları boyunca toplumla olan karşılıklı ilişkileri ve ihtiyaçları nedeniyle hizmetlerin götürüldüğü bireyler (...)" (1974, s.14) (x) şeklinde bir tanımlamayla "(...) yaşam biçiminin değişiminden kaynaklanan ihtiyaçları anlayamadan sosyal kurumların

* 'Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Halk Eğitimi Bölümü, Öğretim Görevlisi.

(x) Yazarın çevirisi

ve sosyal hizmetlerin anlaşılması beklenilemez. " (1974, s.33) (x) yorumunu yapmaktadır.

Gerçekten de -sosyal değişim- ivmesi sürekli artan bir olgu olarak günümüz toplumlarının hemen hepsinde adeta elle tutulur somut bir görüntü kazanmıştır. Ancak sosyal hizmetlerin toplumu sosyal refaha götüren koruyucu, önleyici enstrümanlar olarak fonksiyon görmesini sağlayacak politikaların belirlenmesi toplumların bilgi birikim düzey kalitesine ve gelişmişlik derecelerine bağlıdır. Öte yandan hizmetlerin sosyal politikalara göre uygulanabilirlik derecesi ise toplumların ekonomik güçleriyle sınırlıdır. Bütün bu değişkenlerin bilimsel yöntemlerle değerlendirilememesi halinde toplumlar kendi sosyal yapılarına uymayan, dolayısıyla sadece nicel yönden değil, nitel yönden de yetersiz sosyal politika ve hizmetler üretmektedirler. Sosyal ve ekonomik gelişmeye yönelik tüm aktivitelerin yetersiz kalmalarını önlemek ve verimliliklerini artırmak önemli ölçüde insanların bilinçlendirilmeleri ve yaşadıkları toplumun yapısal özelliklerini kavramalarıyla bağıntılıdır.

Bu nedenle birey ve toplumların bilişsel ve sosyal kapasitelerini artırmaya yönelik, klasik tanımıyla davranışlarda bilinçli bir değişim meydana getirmeyi amaçlayan 'eğitim'; her türlü önceliğin tanınması gereken bir' sosyal kurum olarak karşımıza çıkmaktadır-. Toplumsallaşma sürecinin odak noktası olan toplum çeşitli kurumlar aracılığıyla bireyi formal ve informal yönlerden bilinçlendirir (Tezcan, 1992, s.31/36). Bu bilinçlenme, artan toplumsal sorun ve ihtiyaçlar örgün eğitim sistemi dışında kalan yetişkinlerin -kitle eğitiminden, yaygın eğitime uygulamalarından yararlanmalarını gündeme getirmiştir (Lowe, 1985; Bülbül, 1991).

UNESCO tarafından yapılan bir diğer tanımda ise yetişkin (halk) eğitimi "onbeş veya daha ileri yaşta olup, normal okul ve üniversite sisteminin dışında tutulan kimseler yararına sunulan ve ihtiyaçlara göre düzenlenen eğitim" olarak nitelenmiştir. (1975) Esasen yaygın eğitim, örgün eğitim sistemi dışında kalan ve "öğrenmek isteyen ...kimselere" belirli öğretim amaçlarına hizmet etmek üzere düzenlenmiş her türlü faaliyettir. Bu da genelde yetişkin eğitimi ile anlatılmak istenilen faaliyettir (Lowe, 1985,ss.25/26).

Görüldüğü gibi her iki meslek dalının da ana enstrümanı 'insan'dır. Sosyal hizmet insanların kendi kendilerine yeterli olabilmeleri yolunda demokrat birey, demokrat aile ve demokrat toplumu hedeflemektedir. Bunu yaparken de bir yandan "koruyucu sosyal hizmetlerle" birey-toplum etkileşimini dengelemeye çalışırken diğer yandan da bireylerin ve toplumun sosyal nitelikli sorunlarına cevap bulmağa, başka bir deyişle toplumsallaşma sürecini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu -kolaylaştırma süreci- sosyal hizmetlerin çeşitli usul, mesleki yöntemler (kişisel, grup ve toplumla çalışma) ve müdahale teknikleri kullanarak, çözüm getiren hizmetler üretmesiyle ilgilidir (Konopka, 1964,ss.37/38).

Yetişkin (halk) eğitimi ise genel anlamda formel eğitim sınırı dışında kalan herkese konunun uzmanlarınca çerçevesi çizilen, sistematize edilmiş düzenli eğitsel programları kapsamaktadır. Eğitim, "okul ile sınırlandırılmadan" ve

"çeşitli kurumları da devreye sokarak" yaşam boyu sürdürülecek hizmetler bütünüdür (Celep, 1993,s.5). Burada önem taşıyan faktörler yetişkin eğitiminin düzenli fakat formel eğitime göre daha değişik eğitim yöntem ve tekniklerinin kullanılmasıdır. Bu da eğitim alanında "pedagoji" ve "andragoji" terimlerini gündeme getirmektedir.

Her ne kadar 'andragoji' yetişkin eğitimi tanımlamada kullanılıyorsa da "bu terimin kesinlikle bir teori, yöntem, teknik veya varsayımlar dizini olup, olmadığı" (X) 1970'li yıllardan bu yana bilimsel platformda tartışma konusudur. (Delahaye ve diğ., 1994,3 187) Ancak genelde andragoji ve pedagoji arasında - istatistik dilinde- "ortogonal" olarak adlandırılan' bir ilişki vardır. Bu, birbirinin devamı veya tamamlayıcısı ya da ikilem biçiminde değil de dik kenar üçgenin iki kenarı gibi bir ilişki anlamına gelmektedir

Esasen yetişkin eğitimi pedagojik temelden soyutlanmasına olanak bulunmayan; yetişkinin (kişilik ve deneyim sahibi olmasından dolayı) güdülenmesine yönelik teknik ve usullerinin ağırlık kazandığı bir sistemdir. Ancak bu hususun bilimsel açıdan henüz tartışılmakta oluşu yetişkin eğitiminin 'meslekleşme sürecinde' yerini tam olarak almasını güçleştirmektedir. Nitekim literatürde yetişkin eğitime baz alınacak bilgi bilginin ve eğitsel programlar düzenlemede 1940'lı yıllardan günümüze bir 'birlik' sağlanamadığı çeşitli uzmanlarca vurgulanmıştır (Wilson,1993). Yetişkin eğitimi Avrupa ülkelerinde, özellikle Almanya'da gelişim çizgisi, aktivite zenginliğini ve kapasite yönünden ABD'ye göre daha az etkindir. Buna karşın UNESCO ve uluslararası eğitim çevrelerinin yönlendirmeleriyle Afrika ve Asya'nın kimi ülkelerinde yetişkin tek boyutlu, kısıtlı bir 'tamamlayıcı eğitim" hizmeti biçiminde sürdürülmektedir (Lowe, 1985).

Sosyal hizmet ise meslek olarak yetişkin eğitiminin ilgi alanıyla benzerliklerine karşın bireysel ve toplumsal yaklaşım yöntemlerindeki farklılık ve görelilik olarak dünyanın değişik ülkelerindeki daha uzun bir gelişim süresine bağlı olarak profesyonelleşme sürecini tamamlamış görünmektedir. Burada göz önünde tutulan kriter özellikle ABD, İngiltere, İskandinav ülkeleri Fransa ve Almanya başta olmak üzere sadece sosyal güvenlik ve sosyal yardım programlarının faaliyet alanında değil adalet, eğitim, sağlık gibi sosyal kurumların işleyiş mekanizmalarında sosyal hizmet elemanlarının psikolog, doktor vb. gibi yetkilendirilmiş olarak yer almalarıdır(Trecker, 1964,ss.41/46).

Meslekleşme sürecinin belirleyici nitelikleri üzerinde literatürde bir görüş birliğine varılamamış olmasına karşın profesyonelleşme süreci, genelde;

- ilgili faaliyet alanının kurumsal bir çerçeveye oturması
- ampirik bilgi toplaması
- bilimsel bilgi birikimine sahip olması
- alan ve sınırları çizilmiş, düzenli eğitim görmüş elemanların (uygulayıcıların) varlığı;

- toplumsal yaptırım gücünün bulunması gibi temel esaslara dayanmaktadır (Kut, 1988; Wilson, 1993) Meslekleşme sürecine ilişkin sorunlar ayrı bir tartışma konusu oluşturduğundan, her iki meslek dalının toplumsal fonksiyonlarındaki benzerlikler üzerinde durmak daha yararlı olacaktır. Bu noktada her iki meslek dalının da odak noktası birey ve bireyin içinde yaşadığı toplumdur. Amaç, genel çerçeve içinde sosyal değişim sürecinin etkilerinden kaynaklanan, var olan ve olası sorunlarına çeşitli yöntemler kullanarak onların bilgi düzey ve kapasitelerini artırarak, müdahalede bulunarak sosyal dengenin sağlanmasıdır.

Başka bir' deyişle, eğitim hizmetleriyle bireylerin entelektüel kapasitelerini artırmak, çeşitli konularda bilgi düzeylerini geliştirmektir. Bu arada sosyal hizmetler aracılığıyla da toplumsal etkileşim mekanizmasının işleyişinden insanların kazandıkları sorunları en aza indirerek onları sosyal, kültürel ve ekonomik yönden daha üretken bireyler haline getirmeğe çalışılır.

Her' iki meslek dalının birbirlerini bütünlüyci, birleştirici bir fonksiyona sahip olduklarının göstergesi olan bu özellik gerek sosyal hizmet gerekse yetişkin eğitiminde odak noktasının insan ve insanın toplumla kuracağı sosyal ilişki kalıplarıyla ilgilidir. Esasen bir ilişkilidir. Sosyal olabilmesi bu ilişkinin amaçlı, güdülenmiş faaliyet şeklinde dinamik bir yapı (sistem) içinde öğrenme ve değişmeyi etkileyebilmesine bağlıdır (Geldstein, 1973, s.10). Ancak önceden de vurgulandığı gibi amaçları ve fonksiyonları arasındaki benzerlikler ve kimi ortak unsurlar dışında bu iki meslek dalının birbirinden bağımsız olarak ayrıldıklarını göz ardı etmemek gerekir. Aksi halde Celep'in (halk eğitimin içeriği) başlığı altında sosyal hizmetleri "bir tür halk eğitimi etkinliği"; ve toplum eğitimini de toplum kalkınmasını sağlamaya yönelik olduğundan "toplum kalkınması" olarak (Celep, 1993, s.27) yorumlamasına benzeyen yanlış bir yargıya varılabilir. Nitekim yukarıda da ifade edilmeğe çalışıldığı gibi ve literatürde benimsenmiş pek çok tanımında belirtildiği üzere sosyal hizmet, insanların "bireysel ya da toplumsal olarak kendi sosyal varlıklarına ilişkin sorunlarını çözümlenmede değişik yöntemler kullanan bir sosyal müdahale biçimidir." (Geldstein, 1973, s.4; Konopka, 1960, s.27) Bu bağlamda toplum kalkınması sosyal hizmetlerin bir yöntemi olup, halk eğitimi burada bir araçtır (Koçyıldırım, 1992).

Halk (yetişkin) eğitimi ve sosyal hizmet meslekleri arasındaki bir diğer farklılık da uygulandıkları ülkelerin toplumsal ve kültürel yapılarıyla, ekonomik açıdan gelişmişlik derecelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca kuramsal olarak iki meslek dalı arasındaki fonksiyonel ilişkiden rahatlıkla söz edilebilirken, uygulamada çoğu kez bu ilişki zorlukla sağlanmakta veya hiç kurulmamaktadır.

Örneğin ABD'de halle (yetişkin) eğitimi pazar ekonomisinin bir segmenti olarak algılanmakta ve çeşitli merkezlerde "golf oynamağa başlangıç" ya da "zevk ve para kazanmak için yazı yazmak" gibi kurslar verilebilirken (Henry ve Basile, 1993, s.74), kimi Asya ve Afrika ülkelerinde bu (okuma-yazma) ya da çok basit düzeyde (tarımsal tekniklerin öğretilmesine yönelik) kurslar halini almaktadır. Ülkemizde de yıllar boyu halk eğitim merkezleri çoğunluk (okuma-yazma) ve (biçki-dikiş-nakış) kurslarının verildiği yerler olarak iz bırakmıştır.

Ancak 1980'lerden sonra bu imaj yavaş yavaş seyreden bir değişim sürecine girmiş olup, son yıllarda özellikle büyük kentlerimizdeki merkezlerde ağırlık insanlara somut bilgilerin kazandırıldığı, onlara meslek edinmelerinde veya mesleklerinde ilerlemelerini kolaylaştıracak beceriler veren kurslara kaymıştır. Bu arada yetişkin eğitimi çerçevesi içinde yer alan ve belli ölçekte gelişmiş ülkelerin uygulamalarını andıran biçimde kimi özel kuruluşların organize ettiği kâr amacına dayanan mesleksi ve hizmet içi eğitim programlarından da ihtiyatla da olsa söz etmek yararlı olacaktır.

Ancak ülkemizde gerek sosyal hizmetler gerekse yetişkin (halk) eğitimi aktiviteleri bu yazıda vurgulandığı gibi 'kuramsal olarak sahip olması gereken' yaygınlık ve etkenlikten uzaktır. Bu yetersizliğin en önemli iki faktörü, konuya ilişkin akademik eğitimin kısıtlılığı ve profesyonel eleman sayısının azlığıdır. Doğal olarak bu bağlamda 1960'ların başında ülkemizin içine girdiği planlı dönemde amaçlanan ekonomik büyümenin sağlanamaması ve kuşkusuz 1993'ten sonra ülke ekonomisinin küçülme trendi göstermesi ve enflasyonist bir ortamın varlığının da küçümsenmeyecek etkisini belirtmek yerinde olacaktır. Her' iki meslek dalı da çok yakın bir tarihe kadar gelişimini büyük ölçüde "gönüllüler ordusunun örgütlenme gücüne" ve devlet tarafından yürütülen ancak profesyonel standardizasyondan yoksun sosyal yardım ve belli bir-iki temel konuda odaklanmış destekleyici eğitim programlarına bağlı olarak sürdürmüşlerdir (Bülbül, 1991, ss. 284/293; Ballar, 1988 s. 5; Koşar, 1992 ss. 1/3).

Türkiye'de sosyal hizmet alanında çalışacak profesyonel kadronun üniversite düzeyinde yetiştirilmesi 1961 yılında "akademi" adı altında eğitime başlayan Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu' tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu alanda yetişmiş eleman sayısı (2000) civarında olup, bunun yaklaşık %50'si devlet sektöründe hizmet vermektedir. H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek okulu, konusunda yüksek öğretim olanağı sağlayan tek kurum olma özelliğini halen sürdürmektedir.

Halk (yetişkin) eğitimi alanında ise ülkemizde birisi Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Halk Eğitimi Bölümü, diğeri Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Halk Eğitimi Bölümü tarafından profesyonel eleman yetiştirilmektedir. Ankara ilk mezunlarını henüz geçen yıl vermiş olup, İstanbul ise ilk mezunlarını önümüzdeki akademik yılsonunda verecektir. Ayrıca Ankara'da ve İstanbul Boğaziçi Üniversitesinde bu alanda -yüksek lisans-programları da düzenlenmektedir. Uygulamada ise her iki dalda da başlangıç tarihleri Cumhuriyetin ilanını izleyen ilk yıllara denk gelmekle birlikte günümüzdeki örgütlenme, halk eğitiminde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesi içinde 8.6.1983 tarih ve 208 sayılı KHK'ye göre kurulan "Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü" tarafından planlanıp, yürütülmektedir. Bu uygulamanın yükü önemli ölçüde alanda deneyim kazanmış eğitimciler ile çeşitli meslek ve hizmet-içi programlarıyla bilgilendirilen kurs öğretmenleri tarafından paylaşılmaktadır.

Sosyal hizmetlerle ilgili programların hazırlanıp, uygulanma sorumluluğu ise 25.04.1983 tarih ve 2828 sayılı yasa ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı katma bütçeli ve tüzel kişilikli bir kuruluş olan "Sosyal Hizmetler ve Çocuk

Esirgeme Kurumuna" aittir. Her iki dalda da ilgili kurumlar ülke çapında örgütlenmelerini genelde tamamlamış olup, zaman zaman gönüllü kuruluşlarla da eşgüdümlü program ve etkinlikleri düzenlemekle birlikte; 'yeterlilik' açısından olumlu bir sonuç çıkarmak mümkün değildir.

En azından sosyal ve kültürel değişim sürecinin en belirgin olarak seyrettiği büyük kentlerde aşım nüfus, yüksek oranda gecekondulaşma ve buna bağlı olarak fiziksel ihtiyaçların yanı sıra toplumsal sorunların da önemli boyutta gözlenmelerine karşın yapılabilenler, yapılması gerekenlere oranla yetersiz kalmaktadır. Ancak bu husus verilmekte olan hizmet ve programların önemini azaltmayacağı gibi mesleksel verimliliği artırma gayretlerini hızlandıracak bir teşvik unsuru olarak görülmelidir.

İşte bu bağlamda kitlelere yönelik yetişkin (halk) eğitim ile sosyal iyileştirmeyi amaçlayan ve gerek bireysel gerekse toplumsal sorunların çözülmesi doğrultusunda hizmet veren sosyal hizmet mesleklerinin kısa gelişim çizgilerine, kuramsal olarak benzerlik ve fonksiyonel ayrılıklarına değindikten sonra; uygulamaya dönük olarak mesleksel verimliliğin artırılabilmesi yolunda düşünülen kimi önerilerin aşağıdaki gibi sıralanabileceği kanısındayım:

- İl sosyal hizmet müdürlükleri ve yaygın eğitim faaliyetlerini yürütmekten sorumlu il milli eğitim müdürlükleri arasında eşgüdümlü uygulamalara dönük araştırma projeleri gerçekleştirilmesi, program planlaması ve etkinliklere yönelik iş uyumu ve iş birliğini gerçekleştirmeyi amaçlayan, ilgili kurumlar arasındaki bürokratik engelleri en aza indirebilecek bir anlayış ve çalışmanın sağlanması,

- Bu çalışmada TC. Başkanlık Aile Araştırma Kurumu ile sürekli bir ilişkinin verimlilik ve yeterlilik açısından korunması,

- Geniş halk kuleleriyle doğrudan ve kısa süreli ancak pratik yarar sağlamaya yönelik ilişki kurabilmek için mevcut sosyal hizmet kurumlarına ve milli eğitim müdürlüklerine bağlı ve/veya bağlantılarının olduğu kuruluşların (çocuk yuvaları, huzur evleri ve özellikle yaz döneminde okullar) bünyesinde geçici çalışma üniteleri oluşturarak, bu ünitelerde buldukları yörelerin özelliklerine göre etkinliklerde bulunulması,

- İl sosyal hizmet müdürlüklerine bağlı elemanların yukarıda sözü edilen çalışma ünitelerinde ve ilgili yasada belirtildiği üzere "halk eğitim geziciliği" esprisine uygun olarak eğitimci ve diğer uzmanlarla birlikte; özellikle de bu alanlarda staj yapan yüksek öğrenim öğrencileri ve hatta ilgi duyan lise öğrencilerinin de katılımıyla çalışmalar yapılması,

- Gerek sosyal hizmet gerekse halk eğitimi programlarının planlanıp, yürütülmesinde yerel yönetimlerle iş birliğine gidilmesinin yollarını araştırarak, halk kitlelerini en azından verilen hizmetlerden haberdar etmek ve onların yönlendirilmesi için çaba harcanması,

- TRT Kurumunun önderliğinde özellikle bünyelerinde üniversite olan illerde, üniversitelerin ilgili bölümlerince kurulmuş ya da kurulacak radyo ve TV kanallarında (mevcut yerel kanallarla birlikte) yayınlanmak üzere kitleleri kendi

sosyal sorunları hakkında bilinçlendirici ve mevcut hizmetlerden nasıl yararlanabilecekleri konusunda aydınlatıcı, profesyonelce hazırlanmış eğitsel mesajlar, bilgilendirici duyurular içeren programlar düzenlenmesi,

- Sosyal hizmet ve yetişkin (halk) eğitimi alanlarında üniversite düzeyinde eğitim görmüş elemanların sayısını artırmak için -ki her iki alanda da potansiyel ihtiyaç fazladır; diğer üniversitelerde de ilgili bölümlerin açılması ve halen alanda çalışan ve özellikle halk eğitim merkezlerinde görev yapan kimi öğretmenlere lisans tamamlama ve hizmet-içi eğitim programları düzenlenmesi ve benzer uygulamalar her iki meslek dalının da gelişmesine ve daha geniş halle kitleleri tarafından anlaşılıp, benimsenmesine olanak verecektir.

Özetle; gerek yetişkin eğitimi gerekse sosyal hizmet alanlarında görev alanlar ve alacaklar aralarında profesyonel bir iş birliği ve uyumunu gerçekleştirebilirler ve bürokratik engelleri aşabilirlerse mevcut kadronun dahi daha etkili bir hizmet ağı oluşturabileceği açıktır. Bu bakımdan özellikle günümüzde sayıları çok az olan profesyonel elemanları teşvik etmek açısından gerekli yasal düzenlemeleri yaparak onların yönetimde görev almalarını kolaylaştırmak ve yetkilendirmek bir başka olumlu adım olacaktır:

Bir sosyal ve kültürel değişim sürecini bütün unsurlarıyla yaşamakta olan ülkemizde sosyal refah devleti idealim gerçekleştirebilmede bu iki meslek dalının fonksiyonel öneminin, toplum olarak kavranması artık bir zorunluluk halini almıştır ve bundan sonraki aşama bu algılamının yurt çapında benimsenmesi olacaktır.

KAYNAKLAR

Ballar, Suat; Türk Hukukunda Sosyal Hizmet Ve Çocuklar, İstanbul, Bilimsel Yayıncılık Ltd. Şti., 1988.

Bülbül, Sudi; Halk Eğitime Giriş, Eskişehir, A.Ü. AÖF Yayını No:213, 1991

Celep, Cevat; Halk Eğitimi (Kavramlar-İlkeler-Yöntemler-Teknikler) Ankara, Adım Yayıncılık, 1993

Delahaye, B., Limerick, D., Hearn, G.; The Relationship between Andragogical And Pedagogical Orientations And The Implications For Adult Learning, Adult Education Quarterly, Vol. 44 No:4 ss. 187/200, 1994

Friedlander, W.; Sosyal Hizmetin Kavram ve Metotları (Çev. E.. Besin), Ankara, SSYB Sosyal Hizmetler Gen. Müd. Yayını, 1965

Geray, Cevat; Halk Eğitimi (Gen.2.Baskı), Ankara, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını 1978

Goldstein, Howard; Social Work Practice (A Unitary Approach), Univ Of S. Carolina Press, 1973

Henry, G.T., Basile, K.C.; Understanding The Decision To Praticipate In Formal Adult Education; Adult Education Quarterly, Vol. 44 No: 2(ss. 64/82), 1994

Koçyıldırım, Ş.; Toplumsal Hizmetlerde Halk Katılımı, Ankara, 1982

Kongar, Emre; İnsanı Yönlendirme ve Sosyal Hizmetler, Ankara, Şafak Matbaası, 1978

Konopka, G.; Müesseselerde Grup Çalışması (Çev. R. Taşcıoğlu), Ankara, SSYB Sos. Hiz. Gen. Müd. Yayın, 1964

Koşar, Nesrin; Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alan (Genişletilmiş 2. Baskı) Ankara, 1992

Kut, Sema; Sosyal Hizmet Mesleği (Nitelikleri, Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri) Ankara, 1988

Lowe, John; Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış (Çev. T. Oğuzkan), Ankara. UNESCO, Türkiye Milli Komisyonu, 1985

Milli Eğitim Bakanlığı; İstanbul Çıraklık ve Halk Eğitimi Merkezleri, İstanbul, Milli Eğitim Müd., 1992

Müller, C.W.; Almanya'da Sosyal Hizmetlerin Tarihi (Türkiye ve Almanya'da da Sosyal Hizmet; Der: Keleş, Nowak, Tomambay), Ankara, Selvi Yayınlan, 1991

Tezcan, Mahmut; Eğitim Sosyolojisi (Gen. 8. Baskı) Ankara, Zirve Ofset, 1992

Titmuss, Richard; *Essays On The Welfare State (Fifth Imp.)* London, Unwin University Books, 1974

Trecker, H.B.; **Sosyal Grup Çalışması** (Çev. N. Ulusay), Ankara, SSB, Sos, Hiz. . Müd. Yayın, 1964

Unesco; *Manual For The Collection Of **Adult Education Statistics***, Paris, 1975

Wilson, Arthur; *The Common Concern: Controlling The Professionalization Of Adulctation*; **Adult Education Quarterly**, Vol. 44 No: 1 (ss. 1/15), 1993